

Nr 28

Utlåtande i anledning av motion om frivillig sjukpenningförsäkring för förvärvsarbetande ålderspensionärer.

Andra lagutskottet har behandlat en till lagutskott hänvisad motion, II: 452, av fru *Kristensson* och fröken *Ljungberg*, i vilken hemställts,

»att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag i syfte att införa frivillig sjukpenningförsäkring för förvärvsarbetande ålderspensionärer.»

Gällande bestämmelser

Den obligatoriska sjukpenningförsäkringen

Sjukpenningförmånerna regleras i 3 kap. lagen om allmän försäkring.

Den försäkrades rätt till sjukpenning är beroende av att han är placerad i sjukpenningklass. Varje försäkrad, som är inskriven hos försäkringskassa och som har inkomst av förvärvsarbete (anställning eller annat förvärvsarbete) om minst 1 800 kronor om året, skall vara placerad i sjukpenningklass. Det avgörande för vilken sjukpenningklass en försäkrad skall tillhöra är inkomstens storlek.

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa men vars inkomst av förvärvsarbete inte uppgår till 1 800 kronor, skall ändå vara placerad i sjukpenningklass, om hon är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller med barn under 16 år till henne eller hennes make eller med någon, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn (den s. k. hemmafruförsäkringen). Sjukpenningplacering enligt denna regel gäller dock icke för tid efter den månad, varunder kvinnan fyller 67 år. Kvinna som omfattas av hemmafruförsäkringen skall tillhöra sjukpenningklass nr 1.

För dag då försäkrad åtnjuter sjukhusvård skall sjukpenning med visst undantag minskas med 5 kronor, dock högst med hälften av sjukpenningens belopp.

Sjukpenningbeloppen för dag varierar från 6 kronor i klasserna nr 1 och 2 till 52 kronor i klass nr 21. Ett belopp om 6 kronor för dag utgör grundsjukpenning och belopp därutöver tilläggssjukpenning.

Samordningen mellan sjukförsäkringen och den allmänna pensioneringen

Förmånerna från sjukförsäkringen och pensioneringen är samordnade enligt regler i 4 kap. lagen om allmän försäkring. Rätten till ersättning från

sjukförsäkringen är för den som åtnjuter ålderspension eller hel förtidspension från den allmänna försäkringen begränsad till ett visst antal dagar. En ålderspensionär har rätt till sjukpenning för högst 180 dagar och till ersättning för sjukhusvård under högst 365 dagar, båda perioderna räknade från ingången av den månad han fyller 67 år eller dessförinnan börjar åtnjuta ålderspension. Sedan ålderspensionärens rätt till sjukpenning enligt denna regel upphört, får han ej längre vara placerad i sjukpenningklass. Den som åtnjuter hel förtidspension har ej rätt till sjukpenning men däremot till ersättning för sjukhusvård under högst 365 dagar. För den som har partiell förtidspension gäller vanliga regler, d.v.s. han är sjukvårdsförsäkrad för obegränsad tid och kan vara sjukpenningförsäkrad för den förvärvsinkomst han har.

Den frivilliga sjukpenningförsäkringen

Vid sidan av den allmänna försäkringen finns för kvinnor, som tillhör hemmafruförsäkringen eller skulle ha tillhört denna, om inte deras inkomster utgjort hinder därför, samt för vissa studerande en frivillig sjukpenningförsäkring. Bestämmelserna härom återfinns i lagen om allmän försäkring och i kungörelsen om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa.

Beträffande personer som tillhör hemmafruförsäkringen kan frivillig försäkring ske för sjukpenningtillägg om lägst en krona och högst nio kronor för dag. Den sammanlagda sjukpenningen på grund av den allmänna och den frivilliga försäkringen får dock icke överstiga femton kronor om dagen. Beträffande studerandekategorin kan frivillig försäkring ske för sjukpenning eller, om vederbörande är berättigad till sjukpenning enligt den allmänna försäkringen, sjukpenningtillägg. Sjukpenning kan bestämmas till belopp om lägst sex kronor och högst femton kronor för dag. Sjukpenningtillägg bestämmas på samma sätt som för hemmafruar.

Frivillig försäkring för hemmafruar kan tecknas med 3, 18, 33 eller 93 dagars karenstid. Hemmafruar, som är placerade i sjukpenningklass 1 eller 2, äger dock välja även försäkring utan karenstid. För studerande gäller en karenstid av 18 dagar.

Frivillig försäkring får meddelas endast den som ej fyllt 55 år och som har god hälsa. Detta skall dock inte gälla när försäkrad, som blivit placerad i lägre sjukpenningklass enligt 3 kap. lagen om allmän försäkring, inom sex månader därefter ansöker om frivillig försäkring, motsvarande högst skillnaden mellan sjukpenningbeloppen i den tidigare och den nya sjukpenningklassen, under förutsättning dock att den försäkrades hälsotillstånd ej försämrats under tiden efter ändringen av hans sjukpenningklassplacering och att avgifter erläggs för samma tid. Försäkringskassa kan vidare med riksförsäkringsverkets medgivande träffa överenskommelse med sammanslutning eller undervisningsanstalt om frivillig försäkring

för medlemmar av sammanslutningen eller elever vid anstalten (kollektivt inträde). Genom en dylik överenskommelse kan frivillig försäkring meddelas även sådana försäkrade, som på grund av förenämnda ålders- och hälsovillkor eljest inte har möjlighet att få frivillig försäkring.

Avgifterna för den frivilliga försäkringen erlægges direkt till vederbörande försäkringskassa. Till försäkringen utgår statsbidrag med 20 % av kassans utgifter för sjukpenning och sjukpenningtillägg.

Historik

Riksdagen har behandlat motioner med liknande yrkanden som de nu förevarande under de två senaste åren. I *andra lagutskottets utlåtande nr 36 år 1968*, vartill hänvisas, lämnas en redogörelse för tidigare överväganden i frågan om samordningen mellan sjukförsäkringen och den allmänna pensioneringen. Här må blott citeras något av vad 1958 års socialförsäkringskommitté anförde härom i betänkandet SOU 1961:29, vilket — i huvudsak oförändrat — låg till grund för lagen om allmän försäkring i denna del:

Frågan om behovet av sjukpenning efter fyllda 67 år har kommit i ett delvis annat läge genom de senaste årens reformer på pensioneringens område. Folkpensioneringens ålderspension har sålunda höjts väsentligt och ytterligare höjningar planeras under de närmaste åren. Dessutom kommer ålderspensioner från tilläggspensioneringen att utgivas fr. o. m. ingången av år 1963. Pensioneringen kommer sålunda att på ett helt annat sätt än tidigare tillgodose försörjningsbehoven i förevarande fall. Med hänsyn till de omställningssvårigheter, som uppkommer vid av sjukdom förorsakat bortfall av förvärvsinkomst, anser kommittén det likväl motiverat, att förvärvsarbetande ålderspensionärer kan vara sjukpenningförsäkrade och erhålla sjukpenning för en begränsad tid. Den som åtnjuter hel förtidspension får enligt förslaget i det föregående inte vara sjukpenningförsäkrad. Avlöses förtidspension av ålderspension, bör vederbörande givetvis inte heller vara sjukpenningförsäkrad.

Frågor om folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen har vid flera tillfällen på senare år varit föremål för riksdagsbehandling i anledning av väckta *motioner*. Därvid har dock spørsmålet främst gällt rätten till ersättning för sjukhusvård (se *andra lagutskottets utlåtanden 1963:26, 1964:35, 1965:12, 1966:26 och 1968:16*). Yrkanden om förlängning av den tid, under vilken sjukpenning får utgå till ålderspensionär, har emellertid förekommit (se 1964 och 1966 års utlåtanden). Vid dessa tillfällen har hänvisats till att översyn av sjukförsäkringen pågår inom 1961 års sjukförsäkringsutredning och till att frågorna om folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen ej bör prövas annat än mot bakgrund av den situation som kan uppkomma sedan den allmänna översynen av sjukförsäkringen skett.

Vid behandlingen av motionerna vid 1968 års riksdag om frivillig sjuk-

penningförsäkring för ålderspensionärer anförde andra lagutskottet i sitt ovan nämnda, av riksdagen godkända utlåtande:

Den rätt till tilläggssjukpenning, som finns för ålderspensionärer inom den obligatoriska sjukförsäkringen, ger under en icke obetydlig tid skydd mot inkomstbortfall vid sjukdom. Att därutöver anordna en frivillig sjukpenningförsäkring för ålderspensionärer anser utskottet inte välbetänkt. Enligt utskottets mening skulle ett försäkringskollektiv, bestående till stor del av förvärvsarbetande personer över 67 års ålder, få en ur försäkrings-synpunkt oförmånlig sammansättning. Uppenbart är att kostnaderna för den frivilliga försäkringen, vilka till största delen måste bäras av de försäkrade själva, skulle nå en höjd, som skulle hindra en mera allmän anslutning till försäkringen. Behovet av den ifrågasatta försäkringen framstår heller inte som särdeles stort. Härvidlag kan framhållas främst att förmånerna inom folkpensioneringen successivt förbättrats. Den fortgående utbyggnaden av den allmänna tilläggspensioneringen minskar också alltmer behovet av ett särskilt sjukpenningsskydd på ålderdomen.

Fjolårets motioner i frågan behandlades och avslogs av riksdagen i samband med antagandet av den s. k. 7-kronorsreformen. I sitt utlåtande nr 80 hänvisade andra lagutskottet till de skäl utskottet anfört år 1968 och tillade, att pensionärernas sjukpenningsskydd i viss mån förstärkts genom de samtidigt tillstyrkta ändringarna i lagen om allmän försäkring.

Utskottet

Den obligatoriska sjukpenningförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring omfattar varje inskriven försäkrad — således även ålderspensionär — som har en årsinkomst av förvärvsarbete uppgående till minst 1 800 kr. och som därmed är placerad i sjukpenningklass. Pensionärernas sjukförsäkringsförmåner begränsas enligt de samordningsregler som gäller gentemot den allmänna pensioneringen. Dessa regler innebär bl. a., efter de ändringar som trätt i kraft den 1 januari i år, att ålderspensionär har dels rätt till ersättning för sjukhusvård under högst 365 dagar, dels, om pensionären är placerad i sjukpenningklass, rätt till sjukpenning under högst 180 dagar. Ålderspensionär med en årlig förvärvsinkomst om minst 1 800 kr. tillhör således den obligatoriska sjukpenningförsäkringen intill dess att hans rätt till sjukpenning enligt denna regel upphört. Enligt förut gällande samordningsregel hade ålderspensionär rätt till sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård under s a m m a n l a g t högst 180 dagar. I fråga om den del av sjukförsäkringsavgiften, som avser grund- och tilläggssjukpenning för sådan ålderspensionär, gäller att han skall erlägga full avgift så länge han har kvar rätt till sjukpenning under minst 90 dagar och halv avgift för tiden därefter och fram till dess han är utförsäkrad.

Vid sidan av den allmänna försäkringen finns för vissa kvinnor, som saknar eller har endast ringa arbetsinkomst (hemmafruar m. fl.), samt för studerande en frivillig sjukpenningförsäkring. Frivillig försäkring kan i regel

meddelas endast den som ej fyllt 55 år och som har god hälsa. Denna försäkring för hemmafruar och därmed jämställda upphör automatiskt, då kvinnan fyllt 67 år.

Yrkandet i förevarande motion avser en begäran om utredning och förslag i syfte att införa frivillig sjukpenningförsäkring för förvärvsarbetande ålderspensionär.

Riksdagen har avslagit motioner med liknande yrkanden under de två senaste åren. År 1968 framhöll andra lagutskottet i sitt utlåtande i ämnet, att den rätt till tilläggsjukpenning, som finns för ålderspensionärer inom den obligatoriska sjukpenningförsäkringen, under en icke obetydlig tid ger skydd mot inkomstbortfall. Att därutöver anordna en frivillig sjukpenningförsäkring för ålderspensionärer ansåg utskottet inte välbetänkt. Enligt utskottets mening framstod inte heller behovet av den ifrågasatta försäkringen som särskilt stort. Därvid framhöll utskottet, att förmånerna inom folkpensioneringen successivt förbättrats samt att utbyggnaden av den allmänna tilläggs pensioneringen alltmer minskar behovet av ett särskilt sjukpenningsskydd på ålderdomen. Vid frågans behandling förra året hänvisade utskottet dessutom till den förbättring av pensionärernas sjukpenningsskydd, som sedermera genomfördes med verkan från den 1 januari i år.

Förevarande motion innehåller ej något, som föranleder utskottet att frångå sin tidigare bedömning. Utskottet avstyrker således motionen och hemställer,

att motionen II: 452 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 april 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp)*, herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Österdahl (fp), Kaijser (m)*, fru Grethe Lundblad (s) och fröken Pehrsson (cp)*;

från andra kammaren: fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s)*, Ringaby (m)*, Gadd (s), fru Nilsson (cp), herr Aldén (s)*, fru Fränkel (fp)* och fru Håvik (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.